

สงครามผักตบชวา

ขณะนี้ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) เป็นพืชที่กำลังสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมในหลายประเทศทั่วโลก และความลำบากและรำคาญนี้ที่เป็นสาเหตุที่ผลักดันให้นักวิทยาศาสตร์ต้องปักหลักทำสงครามกับผักตบชวาอย่างจริงจังและเป็นทางการ

ผักตบชวาถือกำเนิดในประเทศบราซิล และมีชีวิตอยู่ในแหล่งน้ำที่นั่นจนกระทั่งเมื่อ 110 ปี มาแล้ว เมื่อผู้เข้าชมงานแสดงเกษตรกรรมได้เห็นดอกผักตบชวา สีม่วงที่สวยงามคล้ายดอกกล้วยไม้ก็รู้สึกชอบ จึงได้นำไปปลูกในสระ ในแม่น้ำในสหรัฐอเมริกา ในเวลาเพียงปีเดียวผักตบชวาก็ได้แพร่ระบาดไปทั่วสหรัฐฯ จาก Florida ยัน Texas และได้กระจายพันธุ์ไปถึงออสเตรเลีย ในปี พ.ศ. 2438 ถึงอินเดียในปี 2445 ถึงมลายูในปี 2453 และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2483 ผักตบชวาก็ลอยเต็มเป็นแพในแม่น้ำ Congo ในแอฟริกา

บริเวณพื้นน้ำหนึ่งของโลกที่กำลังถูกผักตบชวารุกรานอย่างรุนแรงคือทะเลสาบ Victoria ในทวีปแอฟริกา ทะเลสาบที่ใหญ่เป็นที่สองของโลกนี้มีพื้นที่ 69,000 ตารางกิโลเมตร และตั้งอยู่ทางใต้ของ Uganda และอยู่ทางเหนือของ Tanzania ส่วนทางตะวันตกนั้นจรด Kenya ภาพถ่ายจากดาวเทียมแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ 7,000 ตารางกิโลเมตรของทะเลสาบได้ถูกผักตบชวาปกคลุม ตลอดความยาวของฝั่งทะเลรวม 1,000 กิโลเมตร มีผักตบชวาลอยอยู่อย่างหนาแน่นโดย "แพ" ผักตบชวามีความกว้างโดยเฉลี่ยประมาณ 15 เมตร ปริมาณผักตบชวาที่มากมหาศาลนี้ได้ทำให้ปลาที่อาศัยอยู่ใต้น้ำประสบความยากลำบากในการขึ้นมาหายใจที่ผิว และชาวประมงเองก็มิสามารถจะพายเรือฝ่าดงผักตบชวเข้าฝั่งได้ ผักตบชวามีปริมาณมากที่หนักเป็นต้นได้ไหลเข้าอุดท่อท่อน้ำเข้านาและท่อลำเลียงน้ำของโรงงานไฟฟ้าพลังน้ำ ทำให้การผลิตไฟฟ้าถูกกระทบกระเทือน ผักตบชวาที่ขึ้นอย่างหนาแน่นยังเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์เช่น หอยทาก งู ยุง และเชื้อโรคต่างๆ อีกด้วย จึงเป็นว่าในภาพรวม คุณภาพชีวิตของผู้คนและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในบริเวณทะเลสาบ Victoria กำลังเสื่อมและมีแนวโน้มจะแย่ลงๆ เมื่อเวลาผ่านไป

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพืชน้ำชนิดนี้สามารถแพร่พันธุ์ของมันได้เร็วเหมือนไฟลามทุ่ง เช่น ในเวลา 3 สัปดาห์ ต้นผักขวาผู้-เมีย 2 ต้น สามารถกระจายพันธุ์ได้เป็น 30 ต้น และในเวลา อีกเพียง 4 เดือน มันจะขยายพันธุ์ได้ถึง 1,200 ต้น ถึงแม้ตัวมันเองจะตกอยู่ในถิ่นแห้งแล้ง แต่เมล็ดของมันก็มีความสามารถจะดำรงชีวิตได้นานเป็นปี ดังนั้น เมื่อเมล็ดได้รับน้ำ มันจะแตกใบได้อีกในเวลาไม่นาน แม้ว่ามันเป็นพืชน้ำจืดก็ตามแต่มันก็สามารถใช้ชีวิตอยู่ในทะเลได้หลายวัน การมีใบที่ใหญ่ชูสูงเหนือน้ำช่วยให้มันสามารถลอยทวนกระแสน้ำได้เป็นระยะทางไกลๆ เมื่อมันถูกลมพัดแรงๆ

ในอดีต เราเคยใช้กระบวนการหลายรูปแบบเพื่อกำจัดผักตบชวา เช่นเราเคยจุดไฟเผา แต่พอฝนตก ต้นผักตบชวาที่ถูกไฟเผา นั้นจะแตกยอดอ่อน และมีขนาดใหญ่กว่าต้นเดิมถึงสองเท่า เราเคยใช้อุปกรณ์ดึงต้นผักตบชวาขึ้นมาแล้วตากต้นให้ตาย แต่เครื่องมือก็ไม่สามารถจะกำจัดต้นผักตบชวาได้เร็วทันการขยายพันธุ์ของมัน เราเคยใช้สารเคมี 2, 4-D ฉีดพ่นฆ่ามัน แต่วิธีนี้สิ้นเปลืองและผลปรากฏว่ายาคีตสามารถหยุดชะงักการเติบโตของผักตบชวาได้ชั่วคราว ฉะนั้น ผู้กำจัดจึงต้องฉีดสารเคมีอย่างต่อเนื่อง แต่ยาฉีด 2, 4-D นี้เป็นพิษต่อต้นฝ้าย กัญชง และมันสำปะหลัง ดังนั้นการกำจัดผักตบชวาดังกล่าวจึงต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง ในอินเดีย เขานิยมใช้ตั๊กแตนหนอน และตัวพะยูน กำจัดผักตบชวา แต่วิธีนี้ก็ได้ผลอีกเช่นกัน และเมื่อเร็วๆ นี้ รัฐบาล Uganda ได้ให้บริษัท Aquatic Unlimited แห่งสหรัฐฯ ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก Centre for Aquatic Plants ของมหาวิทยาลัย Florida ลงมือกำจัดผักตบชวาในทะเลสาบ Victoria

บริษัทจะใช้ตัวด้วง (weevil) พันธุ์หนึ่ง ซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Nevchetima eichhorniae* เป็นอาวุธหลักในการทำศึกกับผักตบชวา ตัวด้วง weevil นี้ชอบกินใบผักตบชวาและตัวอ่อนของมันชอบกินต้นผักตบชวามาก

ผลการทดลองขั้นต้นได้แสดงให้เห็นว่า ตัวด้วง weevil มีความสามารถในการกินต้นผักตบชวาจริง แต่ก็คงต้องใช้เวลานานถึง 10 ปี เราจึงรู้ว่า กระบวนการกำจัดผักตบชวาโดยใช้ตัว weevil นี้มีประสิทธิภาพดีจริงตามที่บริษัทคุยไว้หรือไม่ จะยังงัยก็ตาม รัฐบาล Uganda ก็กำลังเพาะเลี้ยงตัว

weevil อย่างขนานใหญ่ และมีกำหนดจะปล่อยมันลงบนทะเลผักตบชวาในปลายปี พ.ศ. 2539 นี้แน่นอน

แต่หากวิธีนี้ไม่ได้ผลอีก และต้นผักตบชวาไม่ตาย แต่กลายเป็นพันธุ์เป็นผักตบชวาพันธุ์ใหม่ที่ร้ายกว่าเก่า
ใครจะรับผิดชอบ ผมก็ไม่ทราบครับ